

หน่วยวิจัยโรคเขตร้อนมหิดล-อ็อกซ์ฟอร์ด ชี้การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ถูกต้อง และแม่นยำ ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นสิ่งสำคัญพร้อมเผยมุมมองเชิงสังคม จริยธรรม และความเปลี่ยนแปลงในช่วงการแพร่ระบาด

ผลการศึกษาวิจัยชี้ กว่าร้อยละ 80 ของผู้ตอบแบบสอบถาม ปี 2563 ซึ่งเป็นผู้ที่มีงานทำมาก่อนการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้รับผลกระทบจากการสูญเสียรายได้

กว่าร้อยละ 92 ของผู้ตอบแบบสอบถามมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองก่อนที่ภาครัฐจะออกมาตรการต่างๆ โดยร้อยละ 94 มีการเว้นระยะห่างทางสังคม

สื่อที่ได้รับความนิยมมากที่สุดที่ใช้ในการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับโรคโควิด-19 ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อภาครัฐได้มีการจัดรายการเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคโควิด-19

หน่วยวิจัยโรคเขตร้อนมหิดล-อ็อกซ์ฟอร์ด (MORU) ซึ่งเกิดจากความร่วมมือระหว่างคณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด และกองทุนเวลคัม สหราชอาณาจักร ได้จัดทำการศึกษาวิจัยเรื่อง

“มุมมองเชิงสังคม จริยธรรม และความเปลี่ยนแปลงในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามข้อคิดเห็นและทัศนคติจากกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่อมาตรการยับยั้งและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคที่ไม่ใช่มาตรการทางการแพทย์ (อาทิ มาตรการในการกักตัว การรักษาระยะห่างทางสังคม และการจำกัดการเดินทาง) และการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับโรคโควิด-19

ผลจากการศึกษาวิจัยที่จัดทำในประเทศไทยได้ชี้ให้เห็นถึงกลุ่มประชากรที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการการยับยั้งและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคที่ไม่ใช่มาตรการทางการแพทย์ โดยได้แสดงถึงอายุ การศึกษา และรูปแบบครอบครัวของผู้ที่ได้รับผลกระทบ รวมถึงพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของประชากรในระหว่างที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และการสื่อสารและการรับรู้ข่าวสารของประชากรในระหว่างการระบาดของโรค

การศึกษานี้จัดทำขึ้นในระหว่างเดือนพฤษภาคม ปี 2563 ในช่วงที่มีการระบาดของโรคโควิด-19 ระลอกแรกในประเทศไทย ซึ่งนอกจากจะจัดทำขึ้นในประเทศไทยแล้ว ยังได้จัดทำขึ้นในอีก 4 ประเทศ ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย สหราชอาณาจักร อิตาลี และสาธารณรัฐสโลวีเนีย ในช่วงเวลาเดียวกัน โดยในประเทศไทยมีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามแบบออนไลน์ทั่วประเทศจำนวนทั้งสิ้น 1,020 คน (แบ่งเป็น ภาคกลางร้อยละ 28 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 27 ภาคใต้ร้อยละ 19 ภาคเหนือร้อยละ 19 และภาคตะวันออกเฉียงใต้ร้อยละ 7)

กลุ่มประชากรที่ได้รับผลกระทบ

ผลจากการศึกษาวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า กว่าร้อยละ 80 ของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นผู้ที่มีงานทำมาก่อนการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้รับผลกระทบจากการสูญเสียรายได้ ร้อยละ 50 ถูกลดเวลาในการทำงานและสถานที่ทำงานจำเป็นต้องปิดกิจการลงชั่วคราว ร้อยละ 20 ต้องหยุดทำงาน และร้อยละ 18 มีการเปลี่ยนแปลงการทำงานไปเป็นแบบนิวนออลมอล อาทิ มีการทำงานจากที่บ้าน

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุระหว่าง 18-24 ปี ได้รับผลกระทบจากการถูกเลิกจ้างมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ตอบแบบสอบถามที่อยู่ในช่วงอายุอื่น โดยร้อยละ 32 ของผู้ที่อยู่ในช่วงอายุนี้ออกมาตอบว่าถูกเลิกจ้างในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เปรียบเทียบกับผู้ที่มีช่วงอายุระหว่าง 25-34, 35-64 และ 65ปีขึ้นไป ที่ได้รับผลกระทบนี้ ที่ร้อยละ 25, 20 และ 22 ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาในระดับต่ำกว่าประถมหรือมัธยมศึกษา ร้อยละ 90 ได้รับผลกระทบจากการสูญเสียรายได้ ร้อยละ 24 ต้องออกจากงาน และกว่าร้อยละ 89 มีความกังวลในเรื่องค่าใช้จ่าย

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสมาชิกในครอบครัวมากกว่า 5 คนขึ้นไปหรืออยู่ในครอบครัวขยาย กว่าร้อยละ 80 มีความกังวลเป็นอย่างมากในเรื่องรายได้ในช่วงของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทั้งในด้านภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัว และค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาพยาบาลคนในครอบครัว

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า กลุ่มผู้ที่ทำงานอยู่ในภาคการท่องเที่ยว และในธุรกิจนอกระบบในประเทศไทยได้รับผลกระทบและเป็นกลุ่มที่มีความกังวลต่อมาตรการต่างๆ มากที่สุด โดยจากรายงานดัชนีความเข้มงวดของภาครัฐต่อ

มาตรการด้านสาธารณสุขซึ่งจัดทำโดย the Oxford COVID-19 Government Response Tracker (OxCGRT) ในช่วงที่มีการระบาดของโรคโควิด-19 ในระลอกแรก (ช่วงเดือนพฤษภาคม 2563) และอยู่ในช่วงของการดำเนินการวิจัยนี้พบว่า ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความเข้มงวดต่อมาตรการด้านสาธารณสุขมากที่สุดประเทศหนึ่ง (โดยมีคะแนนความเข้มงวดของมาตรการด้านสาธารณสุขถึง 75 จาก 100 คะแนน) โดยมาตรการต่างๆ อาทิเช่น มาตรการการปิดพรมแดน มาตรการเคอร์ฟิว ฯลฯ ล้วนส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการธุรกิจนอกระบบ อาทิ ร้านอาหารแนวสตรีทฟู้ด และผู้ประกอบการที่อยู่ในธุรกิจท่องเที่ยว โดยก่อให้เกิดการสูญเสียรายได้ การถูกเลิกจ้าง และการปิดกิจการ

พฤติกรรมของประชากรในระหว่างที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

การศึกษาวิจัยนี้ยังพบว่า กว่าร้อยละ 92 ของผู้ตอบแบบสอบถามมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองก่อนที่ภาครัฐจะออกมาตรการต่างๆ โดยร้อยละ 94 มีการเว้นระยะห่างทางสังคม ร้อยละ 85 หลีกเลี่ยงการสัมผัสผู้สูงอายุหรือผู้ที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงสูง ร้อยละ 97 ใช้เครื่องป้องกันส่วนบุคคล อาทิ หน้ากากอนามัย และร้อยละ 95 ใช้ผลิตภัณฑ์ฆ่าเชื้อโรคในการทำความสะอาดร่างกาย ก่อนที่จะมีการออกมาตรการจากภาครัฐ แม้ว่าการศึกษานี้ไม่ได้มีการระบุถึงเหตุผลจากผู้ตอบแบบสอบถาม แต่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้ได้แสดงถึงความสัมพันธ์กับจำนวนผู้ติดเชื้อในประเทศไทยในช่วงเวลาดังกล่าวเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้ติดเชื้อในประเทศอื่นๆ

การสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับโรคโควิด-19

ในส่วนของ การสื่อสาร และรูปแบบในการรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคโควิด-19 นั้นมีรูปแบบที่คล้ายกันในทุกภูมิภาค ยกเว้นภาคกลาง ซึ่งสื่อที่ได้รับความนิยมมากที่สุดที่ใช้ในการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับโรคโควิด-19 ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อภาครัฐได้มีการจัดรายการเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคโควิด-19 ให้แก่ประชาชนผ่านทางสถานีโทรทัศน์ในทุกที่ที่ยังวันตั้งแต่เริ่มมีการระบาดของโรค

ในส่วนของ การรับข้อมูลข่าวสารนั้น ร้อยละ 88 ของผู้ตอบแบบสอบถามรับทราบข้อมูลผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ อาทิ ผ่านทางเฟซบุ๊ก และแอปพลิเคชันไลน์

ในส่วนของความชัดเจนของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับนั้น ส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ชัดเจน โดยร้อยละ 59 ตอบว่ายังคงสับสนเกี่ยวกับมาตรการความช่วยเหลือเยียวยาจากภาครัฐ ร้อยละ 46 ไม่ได้รับข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับโทษ หรือค่าปรับที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรการภาคบังคับของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกของประเทศ แต่ในด้านของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและการควบคุมโรค อาทิ แนวทางการเว้นระยะห่างทางสังคม การจัดการตนเองเมื่อเกิดอาการต่างๆ และความเสี่ยงจากการติดเชื้อ ผู้ตอบแบบสอบถามกลับตอบว่าได้รับข้อมูลในหัวข้อนี้อย่างชัดเจนและมากเพียงพอ เมื่อเทียบกับข้อมูลด้านอื่นๆ

ข้อสังเกตที่สำคัญที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้ที่สามารถนำมาปรับใช้กับการออกมาตรการของภาครัฐในอนาคต สามารถแบ่งได้เป็น 4 ข้อใหญ่ ดังนี้

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับโรคโควิด-19 มาตรการต่างๆ ของภาครัฐ และความเข้าใจเชิงบวกต่อมาตรการของภาครัฐ มีส่วนทำให้การควบคุมโรคประสบความสำเร็จในประเทศไทยในช่วงแรกของการระบาดของโรค

การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ถูกต้อง และแม่นยำ ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบเกี่ยวกับสถานการณ์ทั้งในระดับประเทศและในระดับโลก และเพื่อย้ำเตือนให้ประชาชนปฏิบัติตามมาตรการการยับยั้งการแพร่ระบาดของโรค การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและตรงเป้าหมายโดยแหล่งที่มาที่เชื่อถือได้ สม่ำเสมอ เรียบง่าย และชัดเจนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในช่วงการระบาดของโรค เนื่องจากข้อความเชิงบวกหรือเชิงลบอาจมีอิทธิพลต่อสาธารณะ

การศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือของประชากรในในช่วงแรกของการระบาดอยู่ระดับที่ดีถึงดีมากต่อมาตรการการด้านสาธารณสุขทั้งมาตรการภาคบังคับหรือโดยความสมัครใจ เช่นการกักกัน การแยกตัว และการรักษาระยะห่างทางสังคม

จากการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่า การส่งข้อมูลมาตรการด้านสาธารณสุขเกี่ยวกับการสวมหน้ากากอนามัยและการล้างมือด้วยสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์ โดยช่องทางสื่อสารมวลชนของไทยและเครือข่ายการดูแลสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับการลดความเสี่ยงของการติดเชื้อโควิด-19 อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ประชาชนยังมีความรับผิดชอบต่อสังคมที่จะช่วยให้ประเทศผ่านพ้นวิกฤตนี้ไปได้โดยการไม่ละเลยที่จะรักษาระยะห่างทางสังคม สวมหน้ากากอนามัย / หน้ากากผ้า และล้างมือบ่อยๆ

ท่านสามารถดาวน์โหลดผลการศึกษาวิจัยฉบับเต็มได้ที่ <https://wellcomeopenresearch.org/articles/5-245> และ <https://bmjopen.bmj.com/content/11/7/e046863.full>

ท่านสื่อมวลชนสามารถสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการวิจัยชิ้นนี้ได้ที่ รองศาสตราจารย์ ดร.วิรัชดา ปานงาม หน่วยวิจัยโรคเขตร้อนมหิดล-อีออกซ์ฟอร์ด อีเมล pan@tropmedres.ac หรือ โทร. 081-820-4155